

Anàlisi del concepte de ciència a través del *Boletín de la Escuela Moderna*

FRANCESC MARTÍNEZ-OLMO

Els referents d'aquest estudi han estat l'obra de Francesc Ferrer i Guàrdia (1859-1909) i els seus valors: pensament crític, aprofundiment democràtic, empoderament de la joventut, lliurepensament, entre d'altres. La motivació ha estat, sobretot, veure com es lligaven aquests valors amb la pedagogia experimental o científica.

L'estudi s'ha dut a terme des d'un enfocament hermenèutic dels articles publicats al *Boletín de la Escuela Moderna*. L'anàlisi dels textos s'ha centrat en aspectes ontològics, epistemològics, metodològics i axiològics de la ciència que s'esmenten en els articles publicats entre octubre de 1901 i juny de 1903.

Les idees que s'exposen a continuació queden reflectides a la il·lustració 1.

IL·LUSTRACIÓ 1. Mapa de l'anàlisi del concepte de ciència al *Boletín de la Escuela Moderna* (1901-1903).

L'Escola Moderna s'inscriu en una educació integral —intel·lectual, moral i física—, proposada per Herbert Spencer (Robin, 1901). La realitat s'entén a través de veritats segures i estàtiques tal com propugnen les ciències naturals («Inauguración de la Escuela Moderna», 1901; «La Escuela Moderna», 1901; Nase, 1901). La relació que té el subjecte cognoscent amb la realitat es basa en la curiositat i el descobriment mitjançant l'observació i la reflexió (Daux, 1902; Jacquinet, 1903), fet que requereix una experiència autèntica, observada intel·ligentment i aprofitada per reflexionar i dialogar («Curso medio. Lectura expresiva», 1902; Jacquinet, 1902). El mètode proposat és l'analíticoinductiu («Las conferencias de la Escuela Moderna», 1902).

Els valors que hi ha en el concepte de ciència a l'Escola Moderna ubiquen l'educand al centre de l'aprenentatge (Faure, 1903) i promouen l'emancipació de la societat («La Escuela Moderna», 1901; «La Escuela Moderna», 1902; Robin, 1902). S'entreveuen uns primers indicis de preocupació per incloure la dona en tots els àmbits de la ciència («Necesidad de la enseñanza mixta», 1901), així com l'atenció a la diversitat dels educands (Robin, 1901). La higiene esdevé el principi de l'educació física («Conferencias de la Escuela Moderna», 1903).

Aquest estudi ha evidenciat allò que el professor Esteruelas (2009) mencionava: «la proposta ferreriana destaca per la seva voluntat ètica, fet que converteix el seu racionalisme pedagògic en un racionalisme humanístic» (p. 78), i que, com Solà (2010) constata, l'Escola Moderna no es queda en els pressupòsits científics del racionalisme, sinó que va més enllà: «Ferrer i Guàrdia va ser un lluitador que donava a la cultura i a l'educació el paper clau de la transformació política i social» (p. 21). Es tracta d'incorporar la visió de canvi social a allò que Ferrer i Guàrdia va considerar necessari del paradigma positivista per allunyar-se dels coneixements fonamentats en la pura opinió o tradició:

L'Escola Moderna ferreriana va suposar una teoria i una pràctica de l'educació que incorporava el pensament positivista i de l'esquerra radical europea. Una forma de posar les teories lliurepensadores al servei d'un canvi social i econòmic humanitzador. (Solà, 2010, p. 22)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- «Las conferencias de la Escuela Moderna» (1902). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 5, p. 63-64.
- «Conferencias de la Escuela Moderna» (1903). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 9, p. 105-106.
- «Curso medio. Lectura expresiva» (1902). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 4, p. 48-49.
- DAUX, Aline (1902). «Escuela Flotante». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 3, p. 30-31.

- ESTERUELAS, Albert (2009). «Cent anys de pedagogia llibertària: el deixant de Francesc Ferrer i Guàrdia». *Temps d'Educació* [Barcelona], núm. 37, p. 73-86. També disponible en línia a: <<https://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/186879/241546>> [Consulta: 23 gener 2020].
- FAURE, Sébastien (1903). «La Enseñanza. Libertad ó monopolio». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 9, p. 103.
- «Inauguración de la Escuela Moderna» (1901). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 1, p. 4-5.
- JACQUINET, Clémence (1902). «Estudios Pedagógicos». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 3, p. 25-26.
- (1903). «Nuestros Museos de Historia Natural». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 9, p. 101-102.
- «La Escuela Moderna» (1901). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 1, p. 2-4.
- «La Escuela Moderna» (1902). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 2, núm. 1, p. 5-7.
- NASE, P. (1901). «¿Es cierto que no hay progreso moral?». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 2, p. 28.
- «Necesidad de la enseñanza mixta» (1901). *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 2, p. 17-20.
- ROBIN, Paul (1901). «La educación integral». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 3, p. 29-32.
- (1902). «Hacia la Educación Integral». *Boletín de la Escuela Moderna*, vol. 1, núm. 5, p. 53-55.
- SOLÀ, Pere (2010). «El Centenari de Ferrer: un balanç historiogràfic i pedagògic». *Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació*, núm. 16, p. 15-30. També disponible en línia a: <<https://doi.org/10.2436/20.3009.01.63>> [Consulta: 23 gener 2020].